

Zdeněk Tesař:

MECYNORRHINA MACHULKAI SPEC. N. (COL. CETON.)

Laskavostí p. univ. docenta Dr. J. Obenbergra, šéfa zoologického oddělení Národního Musea v Praze, byl mi dán k zpracování materiál, který přivezl ze střední Afriky známý cestovatel a lovec p. B. Machulka, jenž na svých loveckých výpravách velmi obětavě sbírá zoologický a entomologický materiál pro sbírky Národního Musea v Praze.

V jednom z těchto sběrů, pocházejících z pralesa Ituri v Belgickém Kongu nalezl jsem 18 exemplářů rodu *Mecynorrhina*, které tvoří nový druh tohoto Goliathina. Liší se tvarem štítu, penisem a velkou schopností tvořiti barevné odchylky.

Pojmenovávám tento nový druh ku počtě nálezce p. cestovatele Machulky

Mecynorrhina Machulkai m. n.

Od *M. torquata* Drury. liší se tvarem štítu. Štít po stranách od středu směrem kupředu více zúžený a v důsledku toho vpředu více klenutý, zatím co u *M. torquata* je štít širší a plošší. Rovněž krovky jsou směrem dozadu více zúžené. Penis liší se následovně:

M. torquata Drury.

Předposlední článek penisu více klenutý, uprostřed se slabě naznačenou střední rýhou, jinak zcela hladký.

Poslední článek, který je vytvořen ze dvou srostlých paramer je delší a užší.

Laterální rýha na každé straně je hluboká a užší.

Postranní jamka, položená na každé straně špičky penisu je hluboká a široká, hlubší než laterální rýha do ní ústící. Je zevně zrnitá, matná.

Vnitřní okraj každé jamky tvoří zřetelnou zduřeninu, počínající u otvoru pro vnitřní vak a odbočující do stran.

Hrbolky na spodní straně konečné části paramer jsou velmi četné, drsné; zrnkovitě až struhadlovitě vyniklé a zřetelné až i v apikální části.

M. Machulkai m. n.

Předposlední článek penisu plošší, na každé straně podél okraje jest zřetelná zduřenina. Střední rýha jen mělce naznačena, střed podél této rýhy zřetelně zploštělý.

Poslední článek, vytvořený ze dvou srostlých paramer je kratší, směrem ke špičce nápadně rozšířený.

Laterální rýha na každé straně je hluboká a širší.

Postranní jamka, položená na každé straně špičky penisu není vlastně žádnou jamkou, nýbrž pouhou zploštěninou s jemně svaštělým povrchem. Její plocha je mnohem menší.

Mezi zploštěninou, která nahrazuje jamku a otvorem pro vnitřní vak je pouze malá bulka.

Střední plocha v zadní části obou paramer je pokryta ve své postranní části až k téměř k okrajové hraně četnými drobnými, dosti řídko rozsetými hrbolky, které jsou však patrný pouze v praeapikální části a ke konci paramer jsou nezřetelné.

Postranní hrana v konečné části paramer na spodní straně je silná a ke konci velmi zřetelně ztloustlá.

Postranní spodní hrana obou paramer je celkem úzká a ke konci není ztlustlá. Naopak, první část hrany těsně před koncem je štíhlá.

První vnější velký trn na předních holeních, kterého používá *Fairmaiere* ve svém popisu *M. Oberthüri* Fairm., není u *M. Machulkai* konstantní. Rovněž tak roh na hlavě samce mění se dle vyspělosti exempláře.

Dále vyznačuje se tento druh velkou schopností vytvářeti barevné odchylky. Zatím co o *M. torquata* Drury není nikde v literatuře zmínka, že by byl nalezen exemplář jiný než zelený, vytváří *M. Machulkai* řadu nádherných barevných odchylek.

Typická *M. Machulkai* je celá zelená, následovně zdobená bílou kresbou: Hlava je pokryta bílým tomentem, štít po stranách široce bíle lemován. Přední okraj štítu úzce bíle obrouben; zadní okraj štítu rovněž úzce bíle obrouben, s výjimkou středu, kde bílý proužek v šíři base štítu je přerušen. Dva široké bílé pruhy spojují přední okraj s basí štítu. Ze středu předního okraje vybíhá úzký bílý pruh až do středu štítu, kde mizí. Krovky široce, téměř nepřerušené od ramen až ke švu bíle lemovány. V ramenní části každé krovky uhlovitá, bílá skvrna. Na disku každé krovky několik bílých skvrn, položených za sebou v řadě od base ke špičce krovek. Štítek na basi a po stranách úzce světle lemován.

Jak jsem již podotkl, vytváří tento druh řadu barevných variet a aberací. Bílá kresba je značně variabilní. Jakási zákonitost se však jeví v tom, že mizí-li bílá obruba krovek, mizí také bílá krovečná kresba diskální.

Přehled forem *Mec. Machulkai* n. m.

- 1 (4) Celý povrch více méně světle zelený.
- 2 (3) Celý povrch smaragdově nebo i temněji zelený, bíle zdobený, bez jakýchkoliv nahnědlých neb olivových odstínů. (Fig. 5)

***Machulkai* m. n. forma typica.**

- 3 (2) Povrch olivově zelený, více méně — zejména na krovkách — nahnědlý.
ab. ***olivacea* m. n.**
- 4 (1) Celý povrch nebo jen krovky hnědé nebo rezavě zbarvené, nanejvýše jen s lehkými zelenavými odlesky. Štít indigově modrý, zelený nebo hnědý.
- 5 (6) Štít sametově indigově modrý. Krovky jsou v laterální části vroubeny bílou páskou, více méně přerušovanou. Štítek a šev indigově modrý. (Fig. 7).
var. ***Obenbergeri* m. n.**
- 6 (5) Štít sametově zelený nebo světle hnědý, případně zelený s hnědými skvrnami.
- 7 (14) Štít úplně, neb z velké části sametově zelený.
- 8 (13) Štít bez velkých hnědých partií. Jsou-li zde hnědé skvrny, jsou malé a nalézají se v prodloužení dvou bílých diskálních pruhů.
- 9 (10) Krovky s bílou laterální obrubou a s dvěma podélnými, bílými, více méně přerušovanými diskálními pruhy. (Fig. 2)

var. ***Kuntzeni* m. n.**

- 10 (9) Krovky bez bílé laterální obruby a bez jakýchkoliv bílých pruhů v diskální části.

- 11 (12) Štít jednobarevně zelený, bez hnědých skvrn, ab. **simplex** m. n.
- 12 (11) Štít s dvěma hnědými skvrnami, položenými před basi v prodloužení dvou bílých podélných diskálních pruhů, ab. **transiens** m. n.
- 13 (8) Štít ve vnitřní části s třemi velkými diskálními skvrnami, sametově zeleně vroubenými. Štít bíle lemován s dvěma bílými, podélnými, diskálními pruhy, které zevně střední části nejsou zeleně, nýbrž pouze hnědě vroubeny. (Fig. 3) var. **Knirschii** m. n.
- 14 (7) Celý štít světle hnědý, často s tmavou kulatou skvrnou, na každé straně, položenou poblíž postranního úhlu štítu.
- 15 (18) Malá zaokrouhlená, tmavě zelená skvrna leží blíže postranního úhlu štítu. Štítek zelený.
- 16 (17) Krovky jsou bíle lemovány a nesou stopu po bílé diskální pásce. Štít bíle lemován s dvěma podélnými diskálními pruhy. Štítek tmavě zelený. var. **maculithorax** m. n.
- 17 (16) Krovky bez bílé laterální obruby, štít s dvěma bílými, zkrácenými a slabě vyvinutými diskálními páskami. Štítek zelený. (Fig. 4), ab. **Nickerli** m. n.
- 18 (15) Štít úplně hnědý, bez jakýchkoliv tmavých skvrnek. Štítek hnědý.
- 19 (20) Krovky s bílou laterální obrubou a bílým diskálním, více méně přerušovaným pruhem na každé krovce. Bílá kresba na celém povrchu silně vyvinutá. (Fig. 1 ♂, 6 ♀). var. **Schwarzenbergi** m. n.
- 20 (19) Krovky bez laterální bílé obruby a bez bílých diskálních pásek, téměř jednobarevné. Bílá kresba na celém povrchu slabě vyvinutá. (Fig. 8 ♀, 9 ♂), ab. **Purkyněi** m. n.

Mecynorrhina Machulkai m. n. spec.

Mecynorrhinae torquatae valde affinis, ab ea prothorace antrorsum magis attenuato, in medio antice magis convexo, elytris retrorsum magis attenuatis, formaque penis differt.

Oblongo ovata, postice attenuata, ♂ clypeo antice satis longe producto, compresso, satis angusto, apice recurvo, lateribus denticulato, fronte utrimque acute producto-spinosa, prothorace antice valde angustato, lateribus pone medium utrimque sinuato, elytris retrorsum sensim angustatis. Pedibus validis, tibiis anticis extus tridentatis, dente apicali magno apice acuto, intus dentibus validis 6 armatis. Dente apicali bispinoso, spatio inter dentem apicalem et dentem quintum denticulo parvo, bispinoso armato.

Differentiae penis amborum specierum:

M. torquata Drury.

Articulo penis penultimo magis convexo medio linea media longitudinali paullo distincta notato, superficie tota glabra et laevigata.

M. Machulkai m. n.

Articulo penis penultimo magis deplanato utrimque secundum marginem lateralem subinflato. Sulculo medio solum perparum indicato, parte media prope hunc sulcillum distincte subcoriacea

Articulo penis ultimo (e parameris ambobus conjunctis formato) angustiore et longiore.

Sulculo laterali utrimque profundo et angustiore.

Fovea penis laterali utrinque lateraliter prope penis apicem posita profunda et lata, illo sulculo laterali multo profundiore; haud nitida, subtilissima, subgranulosa.

Margine foveae utrimque interno distincte subinflato.

Parte paramerarum inferiori apicali (deplanata) granulis copiosis, rugiformiter aspere subconfluentibus, valde distinctis et elevatis, usque ad apicem tecta. Parte hac aspectu rudi et rugoso.

Carina laterali partis paramerum apicali subtus valide et versus apicem subinflata.

Articulo penis ultimo (e parameris ambobus conjunctis formato) brevior, versus apicem sensim subdilatato.

Sulculo laterali utrimque profundo et latiore.

Fovea penis laterali valde superficiali subtilissime subcoriacea, multo minore.

Margine foveae utrimque interno haud inflato, solum inter hanc partem impressam atque saculi interni operculum elevatione parvula rotundata notata.

Parte hac solum in regione praeapicali parvulis, parum copiosis granulis subobliteratis, parum distinctis, nullo modo regulatim confluentibus, omnino parum distinctis tecta. Parte hac aspectu laevigato et laevi.

Carina hac angusta, acuta, versus apicem nullo modo incrassata, sed in parte apicali summa valde angusta subacuta.

Formarum conspectus.

1. *M. Machulkai* m. n. (forma typica).

Thorace elytrisque laete sericeo viridibus. Elytris albomarginatis. (Fig. 5.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Speciem hanc novam in honorem inventoris domini B. Machulka, viatoris bohemicus clarissimi nomino.

Typus 1 ♂, in coll. Mus. Nat. Pragae.

1a. ab. *olivacea* m. n.

Elytris albomarginatis, corpore supra olivaceo-viridi vel olivaceo, ochraceomicante.

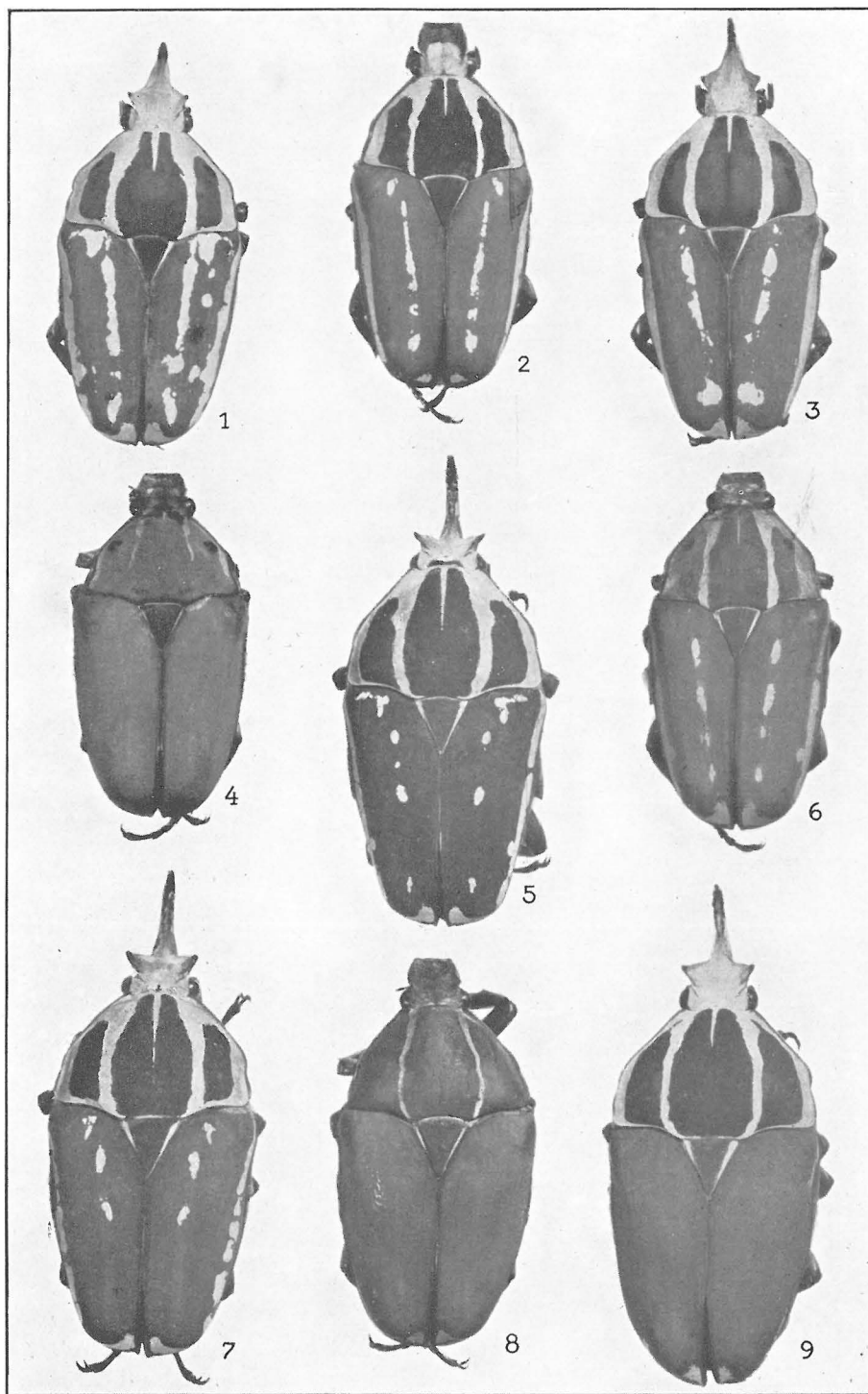
Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Typus 1 ♂, in coll. Mus. Nat. Pragae.

2. var. *Kuntzeni* m. n.

Elytris albomarginatis, thorace profunde viridi vel obscure-viridi, elytris brunneo-olivaceis vel brunneis. (Fig. 2.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Fotografováno ve fotografické laboratoři Národního Musea v Praze

Varietatem hanc pulchram in honorem domini clarissimi Prof. Dr. Kuntzen, Berolinensi, nomino.

Typi 2 ♂♂, 1 ♀ in coll. Mus. Nat. Pragae.

2a. ab. simplex m. n.

Elytris unicoloribus lateribus immarginatis, brunneis, thorace obscure viridi.

Hab.: Ituri, Congo-Belge, B. Machulka lgt.

Typus 1 ♂, in coll. Mus. Nat. Pragae.

2b. ab. transiens m. n.

Uti *ab. simplex*, sed thorace in prolongatione amborum fasciarum medianarum macula oblonga brunnea notato.

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Typus 1 ♀ in coll. Mus. Nat. Pragae.

3. var. Obenbergeri m. n.

Thorace indigaceo, elytris laete brunneis albomarginatis, scutello et sutura indigaceis. (Fig. 7.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt. In honorem domini clarissimi Doc. Dr. Obenberger, Pragae, denominata.

Typi 2 ♂♂ in coll. Mus. Nat. Pragae.

4. var. Knirski m. n.

Thorace viridi in partibus viridibus thoracis spatio interno brunneo. Elytris brunneis albomarginatis, scutello et sutura viridibus. (Fig. 3.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

In honorem domini illustrissimi MUDr. Knirsch, coleopterologi clarissimi bohemicus denominata.

Typi 2 ♂♂ in coll. Mus. Nat. Pragae.

5. var. maculithorax m. n.

Thorace et elytris brunneis, elytris albomarginatis. Thorace prope angulum lateralem macula parva rotunda nigrescente notato. Scutello viridi.

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Typus 1 ♀ in coll. Mus. Nat. Pragae.

5a. ab. Nickerli m. n.

Uti in *var. maculithoracem*, sed elytris immarginatis, ornamento albo restricto et solum in thorace paullo visibili. (Fig. 4.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt.

Typus 1 ♀ in coll. Mus. Nat. Pragae.

6. var. Schwarzenbergi m. n.

Superficie tota brunnea, scutello brunneo, elytris albomarginatis.

Hab.: Ituri, Congo Belge, B. Machulka lgt. (Fi. 1 ♂, 6 ♀.)

Domini clarissimo Dr. A. Schwarzenberg animo pio devota.

Typi 1 ♂, 1 ♀ in coll. Mus. Nat. Pragae.

6a. ab. Purkyněi m. n.

Uti in *v. Nickerli*, sed elytris immarginatis. (Fig. 8 ♀, 9 ♂.)

Hab.: Ituri, Congo Belge, Machulka lgt.

In honorem domini clarissimi Dr. C. Purkyně, curculionidologi Pragensis denominata.

Typi 1 ♂, 2 ♀♀ in coll. Mus. Nat. Praga.

RESUMÉ.

Je donne ici la description d'une espèce nouvelle et fort intéressante de *Mecynorrhina*, qui j' ai nommé *Machulkai* m. D'après ce qu'on peut voir dans la diagnose latine, l'espèce présente s'éloigne de commun *M. torquata* par plusieurs caractères morphomatiques, notamment par la forme du prothorax, par une série des caractères importants de l'appareil copulatoire et surtout aussi par une tendance à former des variétés de couleur très particulières et nombreuses. Je donne ici un tableau des variétés et formes de cette espèce nouvelle, qui paraît être très rare et peu répandue. Elle était découverte par l'investigateur et voyageur tchèque M. B. Machulka dans les forêts de l'Ituri en Afrique centrale.

Tableau des formes de M. Machulkai n. sp.

- 1 (4) Surface entièrement d'un vert plus ou moins clair.
- 2 (3) Surface d'un vert émeraude ou d'un vert plus ou moins obscur, sans reflections brunâtres ou olivacés. (Fig. 5) **Machulkai m. n.**
- 3 (2) Surface d'un vert olivacé plus ou moins brunâtre, surtout sur les élytres. **ab. olivacea m. n.**
- 4 (1) Surface au moins sur les élytres d'un brun roux, au plus avec très légers reflets verdâtres. Prothorax d'un bleu d'indigo, vert ou brun.
- 5 (6) Prothorax d'un bleu d'indigo profond et satiné. Elytres bordés latéralement d'une bande blanche, plus ou moins interrompue. Écuson et suture élytrale d'un bleu indigo. (Fig. 7.) **var. Obenbergeri m. n.**
- 6 (5) Prothorax d'un vert satiné ou d'un brun clair, parfois vert avec macules brunes.
- 7 (14) Prothorax entièrement ou de la majeure partie d'un vert satiné.
- 8 (13) Prothorax sans grandes parties brunes; s'il y en a des macules brunes, elles sont petites et situées en prolongation des deux bandes blanches discales.
- 9 (10) Elytres latéralement avec une bordure blanche, sur le disque avec deux bandes blanches longitudinales, plus ou moins interrompues. (Fig. 2), **var. Kuntzeni m. n.**
- 10 (9) Elytres latéralement sans bordure blanche, sur le disque sans aucune trace des bandes longitudinales.
- 11 (12) Prothorax d'un vert unicolore, sans macules brunes. **ab. simplex m. n.**
- 12 (11) Prothorax avec une macule brune, de part et d'autre située avant la base, dans la prolongation des deux bandes discales blanches et longitudinales, **ab. transiens m. n.**

- 13 (8) Prothorax avec les parties internes des trois grandes macules discales et obscures brunes, bordé extérieurement d'un vert satiné, seulement les deux bandes blanches et discales, longitudinales n'étant pas, dans la partie médiane, bordées de vert. (Fig. 3),
var. Knirski m. n.
- 14 (7) Prothorax entièrement d'un brun-clair, au plus avec une petite macule obscure et arrondie, située extérieurement vers les angles antérieurs.
- 15 (18) Une macule petite et arrondie, située sur le prothorax, extérieurement vers les angles antérieurs, d'un vert très obscur ou noir. Écusson vert.
- 16 (17) Elytres bordés extérieurement d'une bande blanche. Les deux bandes discales longitudinales blanches du prothorax entières. Les élytres avec des traces d'une bande blanche discale et longitudinale. Écusson verdâtre foncé.
var. maculithorax m. n.
- 17 (16) Elytres sans bordure latérale, unicolores, prothorax avec les deux bandes discales et longitudinales raccourcies et faiblement développées. Écusson verdâtre. (Fig. 4),
ab. Nickerli m. n.
- 18 (15) Prothorax d'un brun unicolore, sans macules noires ou obscures. Écusson brun.
- 19 (20) Elytres avec une bande latérale blanche et avec une bande discale longitudinale plus ou moins interrompue. Ornementation blanche de la surface très développée. (Fig. 1 ♂, 6 ♀),
var. Schwarzenbergi m. n.
- 20 (19) Elytres sans bande latérale blanche, presque unicolores, sans bandes discales, dessin blanc de la surface peu développée. (Fig. 8 ♀, 9 ♂),
ab. Purkyněi m. n.

*

Tabulae explicatio. — Seznam vyobrazení:

1.	Mecynorrhyna Machulkai	var. Schwarzenbergi m. n.	♂
2.	»	»	ab. Kuntzeni m. n. ♀
3.	»	»	var. Knirski m. n. ♂
4.	»	»	ab. Nickerli m. n. ♀
5.	»	»	forma typica ♂
6.	»	»	var. Schwarzenbergi m. n. ♀
7.	»	»	var. Obenbergeri m. n. ♂
8.	»	»	ab. Purkyněi m. n. ♀
9.	»	»	ab. Purkyněi m. n. ♂